

Kulturutskottets yttrande

1983/84:1 y

om försök med kabelsändning av satellitprogram (prop. 1983/84:91)

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 31 januari 1984 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1983/84:91 om försök med kabelsändning av satellitprogram samt motionerna 1983/84:582 och 1983/84:938.

Leif Andersson, ordförande i massmediekommittén och Rolf Jaensson, teknisk sakkunnig i kommitténs sekretariat har inför utskottet lämnat upplysningar i ärendet.

Propositionen

Den i propositionen föreslagna lagen avser utsändning i kabelnät av program som riktar sig till allmänheten och som har mottagits från en s. k. kommunikationssatellit, dvs. en satellit i fast trafik.

Lagen är tidsbegränsad och skall gälla till utgången av år 1985.

I propositionen erinras om att signaler från kommunikationssatelliter inte är avsedda att tas emot direkt av allmänheten utan överförs till vissa särskilt angivna jordstationer från vilka signalerna kan spridas vidare till allmänheten. Rundradio enligt det internationella radioreglementet blir det fråga om först när signalerna avses kunna tas emot direkt av allmänheten. Den som handhar vidareändningen till allmänheten är därför principiellt i samma situation som ett programföretag.

Lagförslaget är föranlett av en framställning från den lokala samrådsgrupp som leder försöket med kabelsänd radio och TV i Lund. Samrådsgruppen önskar att möjlighet skall skapas att ta emot och vidareända TV-program från de europeiska kommunikationssatelliterna.

Skrivelsen har remissbehandlats. De tre remissinstanserna – televerket, massmediekommittén (U 1982:07) och Sveriges Radio AB – ställer sig positiva till samrådsgruppens förslag.

I propositionen erinras om att massmediekommittén har i uppgift bl. a. att överväga vad som bör gälla för vidare spridning till allmänheten av sändningar från kommunikationssatelliter. Föredragande statsrådet anser att det är angeläget att kommittén i sina överväganden kan utnyttja erfarenheterna från försöksverksamheten i Lund även med avseende på program som sänds via kommunikationssatelliter. Härigenom skulle såväl kommittén som regering och riksdag få ett bättre beslutsunderlag.

Som skäl för att det krävs en särskild lagstiftning för denna

sändningsverksamhet anför föredragande statsrådet att det inte har någon betydelse att programinnehållet enligt den ursprungliga sändarens avsikt eller önskemål skall nå ut till så många personer som möjligt, dvs. är avsett för allmänheten i denna mening. Avgörande är i stället att den sändning i teknisk bemärkelse som sker från markstationen till satelliten eller från satelliten till en annan markstation enbart utgör en s. k. programtransport som inte är avsedd för direkt mottagning av allmänheten. En sådan sändning utgör därför inte ett sådant "radioprogram i rundradiosändning" som får sändas vidare enligt 5 § tredje stycket radiolagen. Här i föreskrivs att radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Det finns enligt propositionen ytterligare en väg att genomföra den åsyftade regleringen, nämligen genom en ändring i radiolagen varigenom det föreskrevs bl. a. att bestämmelser i 6 och 7 §§ – som innehåller reglerna om bl. a. opartiskhet och saklighet samt om radionämnden – inte skulle tillämpas för denna verksamhet. Med hänvisning till massmediekommitténs uppdrag förordas att regleringen sker i en särskild, tidsbegränsad lag.

Frågan om ansvar för kabeloperatör som återutsänder ett utländskt TV-program får enligt propositionen bedömas enligt de allmänna straff- och skadeståndsrättsliga reglerna. Radioansvarighetslagen gäller alltså inte för dessa sändningar. De omfattas heller inte av radionämndens granskning.

Upphovsrättsliga frågor berörs inte av förslaget. I propositionen framhålls att den som får tillstånd att bedriva särskild trådsändning svarar själv i förekommande fall för att han har löst rättighetsfrågorna.

Enligt propositionen bör regeringen kunna bevilja även andra intressenter än de som företräder försöket i Lund tillstånd till distribution i kabelnät av program från kommunikationssatelliter i de fall då det är fråga om sådan verksamhet som kan förväntas kunna tjäna som underlag för massmediekommitténs arbete eller när regering och riksdag skall fatta beslut med anledning av kommitténs förslag.

Motionerna

I motion 1983/84:582 (c) föreslås en ändring av 5 § radiolagen som innebär att vidarebefordran av sändning som mottagits från satellit i fast trafik skulle bli tillåten.

I motiveringen till förslaget anför motionärerna att lagstiftningen inte är anpassad till den nya tekniska situationen. De ifrågasätter bedömningen i propositionen att det skulle krävas avancerad och dyrbar utrustning för att ta emot signaler från kommunikationssatelliter. Det kan komma att finnas ett betydande intresse hos många fastighetsägare, hyresgäster och bostadsföreningar att komplettera redan befintliga centralantennanläggningar med en parabolantenn och omvandlare, sägs det. Antalet dispensansökningar hos

regeringen kan därför bli mycket stort.

Motionärerna anför vidare bl. a. följande.

Den svenska grundlagens principer om yttrande- och informationsfrihet torde närmast ge stöd för en strävan att så enkelt som möjligt ge så stor publik som möjligt förutsättningar att ta del av ett internationellt TV-utbud. Det förhållandet att detta sker genom utnyttjande av satellitförbindelser som ursprungligen avsetts för andra ändamål får enligt vår mening inte lägga hinder i vägen för största möjliga informationsfrihet. Det faktum att Eutelsat Council (sammanslutning av teleförvaltningarna i Europa som äger ECS-satelliterna) nyligen har beslutat att det ej skall krävas kryptering av de sändningar som förmedlas via satelliterna styrker ytterligare vår bedömning att internationell praxis har utvecklats på sådant sätt att dessa sändningar är att betrakta som riktade till en bred allmänhet. Vi vill för vår del redan nu ge den rättsliga regleringen av dessa frågor en sådan utformning att mottagning och vidarebefordran, i exempelvis centralantennanläggningar, klart och entydigt blir tillåten.

I motion 1983/84:938 (fp) uttalas att det är absurt att ett land som värdesätter informations- och yttrandefrihet förbjuder vidare spridning av radio- och TV-program som har tagits emot via kommunikationssatelliter. Motionärerna önskar att massmediekommittén i tilläggsdirektiv skall få i uppdrag att utarbeta ett förslag som bygger på principen om helt fri vidare spridning av program från kommunikationssatelliter.

De villkor som anges i propositionen för att tillstånd att distribuera program från kommunikationssatelliter i kabelnät skall kunna ges är alltför snäva. Motionärerna menar att propositionen i detta hänseende är ett uttryck för socialdemokratisk förmyndarmentalitet på radio- och TV-området. Riksdagen bör i stället uttala att regeringen bör bevilja tillstånd till vidare spridning i alla de fall där inte synnerligen starka skäl – t. ex. att andra sändningar påtagligt störs – talar däremot, säger de.

Vissa uppgifter om lokala TV-sändningar m. m.

Lokala kabel-TV-sändningar har förekommit sedan början av 1960-talet. Beträffande tidigare och nu aktuella sändningar kan här redovisas följande.

Det kommersiella bolaget Informations TV AB startade 1961 kabel-TV-verksamhet i kvarteret Kronprinsen i Malmö. Verksamheten bedrivs enligt en övergångsbestämmelse till radiolagen (1966:755) enligt vilken verksamhet för trådsändning som påbörjats före den 1 november 1966 och som drivs vid lagens ikraftträdande (den 1 juli 1967) får drivas även därefter i samma omfattning som den hade den 31 oktober 1966. Bolaget sänder egenproducerade program en gång i veckan samt från den sovjetiska satelliten Horizont mottagna program över centralantennanläggningen till ca 1 000 hushåll. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom reklaminslag.

TRU-kommittén (TRU II) bedrev tillsammans med Sveriges Radio och Kiruna kommun i två omgångar under 1974 och 1975 försök med kabel-TV i

Kiruna. Försöket omfattade ca 17 000 hushåll samt ett antal institutioner och skolor och finansierades med medel från kommunen. Sveriges Radio och kommittén.

Inom ramen för närradiokommitténs arbete startades två försök med när-TV, nämligen i Annedal i Göteborg och Grantorp i Huddinge. Verksamheten i Annedal lades ner efter ca sex månader. I Grantorp pågår fortfarande försöket. Verksamheten är helt beroende av att kommunen ger bidrag och att Kaggeholms folkhögskola medverkar.

Programsändningar över kabel har även förekommit i vissa andra bostadsområden. bl. a. i Skönstaholm och Mörbylund.

I Lund försiggår som framgår av propositionen ett försök med kabelsänd radio och TV. Förutom sändningar från Sveriges television (SVT) vidarelämnas Danmarks Radios sändningar samt radio- och TV-program från de båda tyska staterna. Vissa lokalt producerade program avses att sändas inom ramen för SVT:s sändningstillstånd.

I Göteborg har SVT i december 1983 medgett att de allmännyttiga bostadsföretagen i Göteborg, AB Göteborgshem, Göteborgs Stads Bostads AB samt Familjebostäder i Göteborg AB, får inleda en tidsbegränsad försöksverksamhet med kabel-TV inom ramen för SVT:s sändningstillstånd. Avsikten är att vidarelämna svenska, danska och norska program samt lokalinformation.

I februari 1984 har SVT beslutat att försöksverksamhet med lokala sändningar får starta inom ramen för SVT:s sändningsrätt i Sundsvall och i Upplands Väsby.

Enligt vad utskottet inhämtat har hittills fyra ansökningar om vidarelämning i kabel av program från kommunikationssatellit inkommit till utbildningsdepartementet.

Utskottet

Regeringens förslag kritiserar i de båda motioner som väckts med anledning av proposition 1983/84:91. I motion 1983/84:582 (c) föreslås att 5 § radiolagen ändras så att vidarebefordran av sändning från satellit i fast trafik blir tillåten utan någon särskild prövning. Enligt ett förslag i motion 1983/84:938 (fp) bör regeringen bevilja tillstånd till distribution i kabelnät om inte synnerligen starka skäl talar däremot.

Utskottet har i det föregående ingående redogjort för förslagen i propositionen. Ett viktigt motiv för försöksverksamheten med kabeldistribution av TV-program från kommunikationssatelliter – i vilka reklamslag förekommer – är att ge massmediekommittén ett mera realistiskt underlag för kommande bedömningar. Vissa frågor om upphovsrätt och yttrandefrihet ingår i kommitténs uppdrag. Även i dessa hänseenden kan försöksverksamheten komma att ge väsentliga erfarenheter. För statsmakternas kommande ställningstagande såväl i massmediefrågor som till frågor

rörande yttrandefrihet kan försöksverksamheten bli av stort värde.

Utskottet tillstyrker därför att lagstiftning kommer till stånd som ger möjlighet till försöksverksamhet med kabeldistribution av TV-program från kommunikationssatellit.

Med hänsyn till att massmediekommittén avser att lägga fram sitt förslag hösten 1984 och att ett regeringsförslag på grundval härav har aviserats redan till nästa år är det enligt utskottets mening befogat att regleringen sker i en särskild lag som görs tidsbegränsad.

Med anledning av önskemålen i motionerna vill utskottet erinra om att mottagning av signaler från kommunikationssatelliter regleras genom det internationella radioreglementet. Beträffande vidare spridning av program från satelliter är viss tillståndsprövning nödvändig bl. a. av tekniska skäl. På grund härav kan vidare spridning av program enligt utskottets mening inte släppas helt fri. Det är dock önskvärt att försöksverksamheten får en sådan bredd att ett relevant beslutsunderlag kan utarbetas.

I motion 938 yrkas att massmediekommittén skulle få i uppdrag att utarbeta ett förslag som bygger på principen om helt fri vidare spridning av program från kommunikationssatelliter. Vad utskottet anfört i det föregående visar att det finns skäl som talar mot införandet av en sådan helt fri sändnings- eller spridningsrätt. Det pågående utredningsarbetet – vars resultat är avsett att bygga bl. a. på försök med mottagning av satellitsändningar – bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Stockholm den 21 februari 1984

På kulturutskottets vägnar

INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Tyra Johansson (s), Karl Boo (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Berit Oscarsson (s), Gunnar Thollander (s), Gunnel Liljegren (m), Eva Hjelmström (vpk), Anders Nilsson (s), Lars Hjertén (m) och Kerstin Anér (fp).

Avvikande mening

Ingrid Sundberg (m), Karl Boo (c), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Gunnel Liljegren (m), Lars Hjertén (m) och Kerstin Anér (fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Med anledning" och slutar "därför motionsyrkandet" bort har följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas inställning till frågan om rätt till vidare spridning av program från satelliter, nämligen att så många som möjligt i vårt land bör ges tillfälle att ta del av det internationella TV-utbudet.

Viss tillståndsprovning kan dock komma att bli nödvändig av tekniska skäl.

Utgångspunkten vid provningar av tillstånd till vidare spridning bör enligt utskottets mening vara en frihetlig linje – sådana tillstånd bör alltså ges i alla de fall där inte synnerligen starka skäl talar däremot.

I motion 938 yrkas att massmediekommittén skall få i uppdrag att utarbeta ett förslag som bygger på principen om fri vidare spridning av program från kommunikationssatelliter. Vad utskottet anfört i det föregående talar för att massmediekommitténs arbete ges en sådan inriktning som motionärerna förespråkar.

Sammanfattningsvis föreslår kulturutskottet att konstitutionsutskottet gör ett uttalande i enlighet med vad kulturutskottet har anfört med anledning av motionerna 582 och 938.